

Міністерство освіти і науки України
Запорізький національний технічний університет

Кафедра філософії

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ
РЕКОМЕНДАЦІЇ**

з вивчення змістовних модулів дисципліни
«Спеціальні розділи
психології»

(підрозділ магістерського курсу
«Спеціальні розділи філософії і психології»),
що виносяться на самостійну роботу

для студентів-магістрів
технічних спеціальностей денної форми навчання
ЗНТУ

2018

Навчально-методичні рекомендації з вивчення змістовних модулів з дисципліни «Спеціальні розділи психології» (підрозділ магістерського курсу «Спеціальні розділи філософії і психології»), що виносяться на самостійну роботу для студентів-магістрів технічних спеціальностей денної форми навчання ЗНТУ / Укл.: Арсентьєва Г.О. – Запоріжжя: ЗНТУ, 2018. – 54 с.

Укладач: канд. філос. н., доцент, доцент каф. філософії *Арсентьєва Галина Олександрівна*

Рецензент: зав. каф. філософії ЗДІА, доцент, канд. філос. наук *Калюжний В.С.*

Відповідальний за випуск: докт. філос. н., проф., зав. каф. *Бондаренко Ольга Валеріївна*

Затверджено на засіданні
кафедри філософії ЗНТУ,
протокол № 7 від 04 квітня 2018 р.

Рекомендовано до видання
НМК Гуманітарного факультету
протокол № 7 від 21 квітня 2018 р.

З М І С Т

	стор.
1. Мета та завдання навчальної дисципліни «Спеціальні розділи психології». Опис навчальної дисципліни _____	4
2. Зміст навчальної дисципліни «Спеціальні розділи психології» за темами _____	7
3. Форми самостійної роботи магістрів з курсу «Спеціальні розділи психології» _____	10
4. Методичні поради по організації самостійної роботи магістрів денної форми навчання з курсу «Спеціальні розділи психології»	
4.1. Вимоги до оформлення доповідей _____	11
4.2. Зразок титульного аркушу доповіді _____	12
4.3. Приклади оформлення бібліографічних описів _____	13
4.4. Приблизний перелік найбільш популярних та універсальних психодіагностичних методик для домашніх завдань з психодіагностики _____	23
4.5. Перелік українських та російських періодичних видань з психології _____	25
5. Перелік рекомендованої літератури _____	25
6. Короткий словник психологічних термінів з курсу «Спеціальні розділи психології» _____	39
7. Система оцінювання самостійної роботи магістрів в системі оцінювання знань магістрів з курсу «Спеціальні розділи психології» _____	53

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СПЕЦІАЛЬНІ РОЗДІЛИ ПСИХОЛОГІЇ»

Мета курсу «Спеціальні розділи психології» - це поглиблення знань у галузі сучасної психології, зокрема, у сучасних популярних психологічних школах і напрямках. Вивчення даного курсу передбачає ознайомлення студентів-магістрів із основними теоріями й концепціями сучасних популярних психологічних шкіл і напрямків. В ході вивчення курсу студенти повинні отримати чітке уявлення про особливості предмета психології залежно від психологічної школи, що досліджує його, її теоретичної бази і технічних методів. Даний курс повинен розкрити типові психологічні проблеми людського життя і показати, що будь-яка з концепцій психологічних шкіл є настільки ж раціональною, зв'язаною і систематичною, як будь-яка інша. Сформувані поняття, що сучасна психологія - це наука про різноманітність і типології людського життя, наука про людську свідомість і суб'єктивну реальність, яка є відображенням життя в образі індивідуального життєвого шляху людини.

Також метою даного курсу є розвиток у магістрів якостей, що забезпечують адекватну самореалізацію особистості, базові проблеми існування сучасної людини поглиблення знань студентів-магістрів у галузі сучасної психології.

В результаті вивчення курсу магістр повинен **знати** (мати уявлення):

- про основні проблеми психологічного людського буття;
- про базові постулати основних сучасних популярних психологічних шкіл;
- про основні методи, які використовуються для психологічної діагностики сучасних популярних шкіл і напрямків;
- про власні переваги у виборі тієї чи іншої школи у відповідності зі своїми особистими психологічними особливостями.

Магістр повинен **вміти**:

- користуватися психологічною літературою і довідковими посібниками;
- аналізувати власні емоційні, когнітивні і поведінкові стереотипи поведінки, що перешкоджають саморозвитку;

Повинен отримати **навички**:

- використання методів тієї чи іншої сучасної популярної психологічної школи або напряму на практиці;
- коригування негативних соціальних стереотипів, нав'язаних оточуючими їх життєвими сценаріями і невдачами в минулому;
- емоційної та раціональної компетентності адекватного самопізнання, адекватності психологічної оцінки себе та інших;
- аналізу стилю реагування на стрес або кризу.

Отже, підрозділ курсу «Спеціальні розділи психології» у складі курсу «Спеціальні розділи філософії і психологи», хоча і дуже стислий, але націлений на те, щоб завдяки ньому магістрі могли орієнтуватися в численних популярних сучасних психологічних школах і напрямках, виборі бажаних напрямків, мати загальне уявлення про їх методи психотерапії, критерії їх якості при психологічній діагностиці, яка стає все більш поширеною і проникає в усі сфери людського життя.

Опис навчальної дисципліни
«Спеціальні розділи психології»
у складі «Спеціальні розділи філософії і психології»

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 1,5.	Галузі знань, напрями підготовки та спеціальності факультетів М, Т, Е, ІФ, РЕТ, КНТ ЗНТУ	Нормативна
Модулів – 2.		Рік підготовки:
Змістових модулів – 2.		5-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – контрольна робота (назва)		Семестр:
Загальна кількість годин – 45 год.		10-й
Годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 год., самостійної роботи студента – 2,4 год.		Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр
	14 год.	
	Самостійна робота	
	34 год.	
	Вид контролю: підсумкова оцінка з РК-I і РК-II до заліку з курсу «Спеціальні розділи філософії і психології»	

Примітка* Обсяг і терміни вивчення курсу

Для денної форми навчання - курс розрахований на 14 лекційних аудиторних занять протягом семестру, на яких самостійна робота магістрів - це 5 - 7 хвилин у вигляді психологічної діагностики, підготовленої як домашнє завдання по психологічній діагностиці самих себе, а на лекції для діагностики інших студентів а також коротких повідомлень магістрів, підготовлених позааудиторно, але в контексті теми лекції, що є доповненням її у вигляді розкриття якогось невеликого її аспекту. А також на лекційних заняттях відводиться час (5 - 7 хвилин) для контрольних питань за темами курсу в формі самостійної роботи.

2. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СПЕЦІАЛЬНІ РОЗДІЛИ ПСИХОЛОГІЇ» ЗА ТЕМАМИ

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ВСТУП ДО КУРСУ «СПЕЦІАЛЬНІ РОЗДІЛИ ПСИХОЛОГІЇ»

Тема 1.1. Специфіка психології як науки. Об'єкт, предмет і методи психології.

Людина і її внутрішній світ як об'єкт психологічної науки. Психіка як предмет психології, як науки. Методи психології та її основні категорії.

Тема 1.2. Історія становлення і головні напрямки психологічного знання.

Психологія як найстаріша і молода наука одночасно. Пошуки предмету психології у філософських поняттях «душа», «дух», «духовність». Відкриття анатомії людини у другій половині XIX століття, які сприяли відокремленню психологічного знання від філософії і надали їй статусу окремої академічної науки. Критерії поділу на етапи розвитку психології у зв'язку з розвитком природничих наук, що вивчали мозок людини. Нервова система – фізичне підґрунтя психіки. Загальна характеристика і порівняльний аналіз головних напрямків психологічних досліджень: структуралізм, функціоналізм, класичний психоаналіз, біхевіоризм, гештальт-психологія, гуманістична психологія, когнітивна психологія і трансперсональна психологія.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.

ОСНОВНІ СУЧАСНІ ПОПУЛЯРНІ ПСИХОЛОГІЧНІ ШКОЛИ І НАПРЯМИ

Тема 2.1. Структуралізм як одна із популярних психологічних шкіл і напрямів.

Передумови виникнення структуралізму. Період популярності. Структуралізм В. Вундта, К. Леві-Строса, М. Фуко. Ж. Деріда, А. Гольдмана. Основні підходи. Визнання структури розумових здібностей найважливішими для досліджень психології. Вивчення елементів свідомості: відчуття, образи, почуття. Аналітична інтроспекція як основна техніка дослідження в структуралізмі.

Тема 2.2. Функціоналізм як одна із популярних шкіл і напрямів.

Передумови виникнення функціоналізму. Період популярності. Функціоналізм В.Джеймса. Визнання службової ролі свідомості для вирішення життєво важливих для індивіду завдань адаптації. Увага до співвідношення між м'язовою та судинною системами людини, викликаних емоційним станом. Визначення використання і функціонування розумових здібностей більш важливими, ніж їх структура. Вивчення свідомості і поведінки під час розумової діяльності людини. Техніки, що використовує функціоналізм: тести розумового розвитку, опитувальники, цілеспрямоване спостереження.

Тема 2.3. Психоаналіз як одна із популярних психологічних шкіл і напрямів.

Криза в психології, викликана визнанням спірності щодо предмету психології. Передумови виникнення психоаналізу. Психоаналіз З.Фрейда, К.Юнга та інших представників класичного психоаналізу. Визнання первинності підсвідомості по відношенню до свідомості та поведінки людей, що контролюються неусвідомлюваними спонуканнями. Клінічне спостереження, як основна техніка дослідження психоаналізу. Підсвідоме: природа, функції, методи дослідження. Різниця психоаналізу в психології і в психіатрії. Аналітична групова психотерапія А. Адлера. Особливості і методика проведення психологічних тренінгів в аналітичній груповій психотерапії. Арт-терапія в психології, її проєктивні методики.

Адаптаційний механізм арт-терапії, який допомагає людині зайняти активну позицію щодо можливостей пристосування до соціального середовища, що здатне гармонізувати особистість. Аутогенне тренування як активний метод психотерапії, психопрофілактики та психогігієни людини. Особливо коли вона працює в умовах емоційної напруженості.

Тема 2.4. Гештальт-психологія як одна із популярних психологічних шкіл і напрямів.

Передумови виникнення гештальт-психології на ґрунті психоаналізу. Вивчення психіки з точки зору цілісних структур-гештальтів, коли ціле являє собою щось більше від суми його складових. Увага до міжособистісного сприйняття. Розробка категорії психічного образу. Утвердження системного підходу. Психокорекційні групи в гештальт-психології.

Тема 2.5. Біхевіоризм як одна із популярних психологічних шкіл і напрямів.

Передумови виникнення біхевіоризму. Біхевіоризм Д.Уотсона і Б. Скіннера, які зводили психіку людини до поведінки, що розумілася, як сукупність реакцій на стимул. Основні підходи біхевіоризму и необіхевіоризму, їх спільне та відмінне. Техніки дослідження у біхевіоризмі: зосередження лише на тому, що можна спостерігати, вирішення проблем методом спроб і помилок. Науковий експеримент як метод біхевіоризму, випробування. Поведінкова психотерапія.

Тема 2.6. Гуманістична психологія як одна із популярних психологічних шкіл і напрямів.

Передумови виникнення гуманістичної психології. Особливості предмету дослідження у цій психологічній школі. Акцент на том, що кожна людина унікальна, аналіз окремих випадків не менш оправданий, ніж статистичні узагальнення типових випадків. Три основні підходи гуманістичного напрямку: філософський підхід, соматичний підхід та духовний підхід.

Гуманістична психологія А. Маслоу і К. Роджерса. Основні підходи гуманістичної психології. Зосередженість на унікальності життєвого досвіду людини. Обговорення почуттів як основний метод гуманістичної психології. Психокорекційні групи гуманістичного

напрямку, орієнтованих на ріст і розвиток особистості, вдосконалення спілкування людей. Особливості методик К. Роджерса і К. Левіна. Е. Фромм про відновлення гармонії між людиною і суспільством завдяки встановленню «ніші любові» у найближчому колі людини.

Тема 2.7. Когнітивна психологія як одна із популярних психологічних шкіл і напрямів.

Передумови виникнення когнітивної психології. Доведення вирішальної ролі знання у поведінці людини. Загальна характеристика основних підходів когнітивної психології, що досліджує процеси отримання, збереження та переробки інформації мозком людини. Когнітивна психологія Ж. Піаже і Г. Айзенка. Техніки, що використовує когнітивна психологія. Дослідження особливостей пам'яті, мислення та функціонування інформаційних процесів людини.

Тема 2.8. Трансперсональна психологія як одна із популярних психологічних шкіл і напрямів.

Передумови виникнення транс персональної психології. Основні підходи. Вивчення граничних можливостей людської психіки. Техніки, що використовуються у трансперсональній психології. Психоаналіз і східні філософські системи на підставі уявлення про енергоінформаційну сутність психіки людини. Змінення стану свідомості за допомогою методів транс персональної психології Ст. Гроффа. Холотропна терапія Ст. Гроффа за допомогою спеціально організованого дихання, музики та інших форм звукового впливу, відомого малювання тощо.

3.ФОРМИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРІВ З КУРСУ «СПЕЦІАЛЬНІ РОЗДІЛИ ПСИХОЛОГІЇ»

У відповідності до навчальної програми з курсу «Спеціальні розділи психології» обсяг навчального навантаження для самостійної роботи складає 34 годин для денного відділення.

Уміння магістрів самостійно працювати над вивченням конкретного предмета – важливий чинник підвищення якості їх підготовки. Самостійна робота студентів по опануванню курсу «Спеціальні розділи психології» відбувається в наступних формах:

- вивчення теоретичних основ курсу за конспектами лекцій та рекомендованою літературою;
- підготовка доповідей, рефератів за тематикою курсу;
- самостійне опрацювання додаткової літератури до тем лекційного курсу;
- самостійне опрацювання питань для підготовки до РК-I та РК-II (самоконтроль засвоєння змісту лекційного курсу «Спеціальні розділи психології».

За змістом самостійна робота поділяється на такі групи:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- виконання домашніх завдань;
- підготовка до рубіжного контролю;
- написання доповідей.

В допомогу магістрам у їх самостійній роботі викладач проводить індивідуальні консультації з дисципліни.

4. МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ПО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ З КУРСУ «СПЕЦІАЛЬНІ РОЗДІЛИ ПСИХОЛОГІЇ»

4.1. Вимоги до оформлення доповідей

Доповідь по якомусь аспекту однієї із сучасних популярних психологічних шкіл, який зацікавив магістра і обраний ним за власним бажанням. Робота повинна представляти інформацію (об'ємом від пів сторінки друкованого тексту до сторінки), яка супроводжується тут же вказаним джерелом цієї інформації у квадратних дужках. Наприклад [3, с. 67] ;, де 3 - це нумерація в списку літератури книги або статті, а с - це сторінка в цій книзі або статті, яку скопіювали або перефразували для свого повідомлення. В списку літератури повинні бути саме книги або статті, а не інтернетівські посилання на них. І оформлені вони повинні бути з назвою видавництва книги, кількістю сторінок, роком видання і т.д.). Критерієм відбору такої інформації є не тільки зацікавленість магістра у ній, але інформація ця повинна бути близькою магістрам, молоді взагалі, а також спеціалізації магістра. Уподобання краще віддавати чомусь сенсаційному і що є результатом якихось нових сучасних наукових досліджень і може доповнювати лекцію викладача і надавати змогу магістрові в академічно відведений лекційний час заробити оцінку.

4.2. Зразок титульного аркушу доповіді

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра філософії

Доповідь
з дисципліни «Спеціальні розділи психології»
Тема доповіді

Магістра групи

(підпис)

П.І.Б.

№ залікової книжки

Перевірила:

доц. каф. філософії (підпис)

Арсентьєва Г.О.

Запоріжжя – 2018

4.3. Приклади оформлення бібліографічних описів

Характеристика джерела	ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ з урахуванням Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015
Книги: Один автор	1. Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с. 2. Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с. 3. Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с. 4. Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с. 5. Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с. 6. Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с. 7. Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с. 8. Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.
Два автори	1. Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с. 2. Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с. 3. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. 4. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. 5. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий

	менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. 6. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.
Три автори	1. Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. 2. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. 3. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. 4. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.
Чотири і більше авторів	1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. 2. Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. 3. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с. 4. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. 5. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.
Автор(и) та	1. Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна.

Редактор(и)/ упорядники	Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. 2. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с. 3. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.
Без автора	1. 25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с. 2. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с. 3. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с. 4. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с. 5. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с. 6. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с. 7. Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с. 8. Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с. 9. Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с. 10. Країни пострадянського простору: виклики

	модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с. 11. Антологія української літературно-критичної думки першої половини XX століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.
Багатотомні видання	1. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с. 2. Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Сеницына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2015. Т. 1. 306 с. 3. Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с. 4. Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с. 5. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.
Автореферати дисертацій	1. Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с. 2. Гнатенко Н. Г. Группы интересов у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с. 3. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його

	реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.
Дисертації	1. Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с. 2. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с. 3. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.
Законодавчі та нормативні документи	1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. 2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. 3. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48-49. Ст. 536. 4. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017). 5. Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530–543. 6. Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.

	7. Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141. 8. Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс-бюджет</i>. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.
Архівні документи	1. Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71. 2. Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. 3. Наукове товариство ім. Шевченка. <i>Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України</i>. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
Патенти	1. Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с. 2. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Препринти	1. Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1).

	2. Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр«Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).
Стандарти	1. ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). 2. ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. 3. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила(ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	1. Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с. 2. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. 3. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін.; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.
Бібліографічні показники	1. Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. показч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с.

	2. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10). 3. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування). 4. Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с. 5. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні бібліографічні покажчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).
ЧАСТИНА ВИДАННЯ: КНИГИ	1. Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. <i>Михайло Баймуратов: право як буття вченого</i> : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493. 2. Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. <i>Тридцять лет с экологическим правом</i> : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212. 3. Коломоець Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоець. Київ, 2009. С. 195–197. 4. Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в</i>

	<i>управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.
ЧАСТИНА ВИДАННЯ: МАТЕРІАЛ ІВ КОНФЕРЕ НЦІЙ (ТЕЗИ, ДОПОВІДІ)	1. Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136. 2. Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137. 3. Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. <i>Формирование толерантного сознания в обществе</i> : матеріали VII міжнародного антитерорист. форуму (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150. 4. Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53. 5. Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук</i> : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.
ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ДОВІДКОВ ОГО	1. Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673. 2. Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.

ВИДАННЯ	3. Сірий М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i> . Київ, 2003. Т. 5. С. 699.
ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ПРОДОВЖ УВАНОВО ВИДАННЯ	1. Коломоець Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46. 2. Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159. 3. Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій</i>. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218. 4. Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.
ЧАСТИНА ВИДАННЯ: ПЕРІОДИЧ НОГО ВИДАННЯ (ЖУРНА ЛУ,	1. Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92. 2. Коломоець Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71–79. 3. Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5. 4. Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-

ГАЗЕТИ)	26 жовт. (№ 42). С. 14–15. 5. Bletskan D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.
Електронні ресурси	1. Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017). 2. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsei.org.ua/5_2017/32.pdf. 3. Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017). 4. Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років XX століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.

4.4. Приблизний перелік найбільш популярних та універсальних психодіагностичних методик для домашніх завдань з психодіагностики

Дослідження природних психофізіологічних властивостей людини:

- Опитувальник Айзенка.
- Тест «Формула темпераменту» А. Белова.

- Опитувальник Я. Стреляу.

Дослідження рис особистості:

- Методики багатофакторного дослідження особистості Р. Кеттела.

Дослідження мотиваційної сфери:

- Методика діагностики ступеня задоволеності основних потреб.
- Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса.
- Методика діагностики особистості на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса.
- Методика А. Мехрабиана.

Дослідження самосвідомості:

- Методика самооцінки особистості (Будассі).
- Тест-опитувальник самовідношення В.В. Століна.
- Опитувальник Стефансона.

Дослідження міжособистісних відносин:

- Тест Т. Лірі.
- Діагностика згуртованості групи за допомогою «Гомеостату».
- Діагностика міжособистісних відносин в групі на основі суб'єктивних переваг: «Соціометричний тест Дж. Морено»

Дослідження інтелекту:

- Короткий Орієнтовний Тест (Тест КОТ В.Н. Бузіна, Э.Ф. Вандерліка).
- Тест "Малюнок людини" Ф. Гудінаф.
- Тест структури інтелекту Р. Амтхаутера.
- Тест інтелекту Равена.
- Тест інтелекту Айзенка.
- «Таблиці Шульте» для оцінки концентрації, стійкості і переключення уваги, розумової працездатності.

Дослідження творчих і спеціальних здібностей:

- Тесты Гилфорда.
- Тест Торренса.

Психологія індивідуальності:

- Тест СМІЛ (Л. Собчик).

4.5. Перелік українських та російських періодичних видань з психології

Українські періодичні видання:

1. Практична психологія та соціальна робота (м.Київ)
2. Соціальна психологія (Український центр політичного менеджменту)
3. Актуальні проблеми психології (Інститут психології ім. Г.С.Костюка АПН України)
4. Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України
5. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки. 30.06.04
6. Журнал практикуючого психолога (Київський державний лінгвістичний університет Міносвіти і науки України)
7. Педагогіка і психологія. (АПН України)

Російські періодичні видання:

1. Вестник Московского государственного университета. Серия 14. Психология
2. Вопросы психологии
3. Психологический журнал.

5. ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ**Базова**

1. Абрамова Г.С. Практическая психология: учебник для студентов вузов. Екатеринбург: Деловая книга, 1998. 298 с.
2. Адлер Г. Лекции по аналитической психологии. Москва: Рефл-бук, Киев: Ваклер, 1996. 282 с.

3. Айзенк Г.Ю. Проверьте свои способности. Санкт-Петербург: «Vt», 1994. 496 с.
4. Айсмонтас Б.Б. Общая психология: схемы. Москва: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2004. 288 с.
5. Александров А. А. Современная психотерапия. Санкт-Петербург, 1997. 335 с.
6. Аналитическая психология: Прошлое и настоящее / К. Х. Юнг та ін. Москва: Мартинис, 1995. 320 с.
7. Анастаси А. Дифференциальная психология. Индивидуальные и групповые различия в поведении. Москва: Апрель Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2001. 752 с.
8. Антонова Н.В. Проблема личностной идентичности в интерпретации современного психоанализа, интеракционизма и когнитивной психологии. *Вопросы психологии*. 1996. № 1. С. 131–142.
9. Артемьева Е.Ю. Основы психологии субъективной семантики. Москва: Смысл, 1999. 352 с.
10. Асмолов А.Г. Психология личности. Принципы общепсихологического анализа. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1990. 369 с.
11. Айсмонтас Б.Б. Общая психология: схемы. Москва: Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 2004. 207 с.
12. Ассаджоли Р. Психосинтез. Москва: Рефл-бук; Киев: Ваклер, 1997. 320 с.
13. Бабосов Е.М. Конфликтология. Минск: Тетра Системс, 2000. 464 с.
14. Бадмаев Б.Ц. Психология: как ее усвоить: учеб.-метод. пособие для вузов. Москва: учеб. лит., 1997. 256 с.
15. Басова Н.В. Педагогика и практическая психология. – Ростов на Дону: Феникс, 1999. 416 с.
16. Бассин В.Ф. Проблема бессознательного. Хрестоматия по психологии / под ред. А.В. Петровского. Москва: Просвещение, 1987. 447 с.
17. Белановская, О.В. Психология личности: учебное пособие. Минск: БГПУ им. М. Танка, 2001. 226 с.
18. Бендлер Р., Гриндер Д. Рефрейминг: ориентация личности с помощью речевых стратегий. Воронеж: НПО «МОДЭК»*, 1995. 256 с.

19. Бессознательное. Природа, функции, методы исследования: В 3-х томах. – Т. 1. Тбилиси: Мецниереба, 1978. 768 с.
20. Белый Б.И. Тест Роршаха. Практика и теория / под ред. Л.Н. Собчик. Санкт-Петербург: Дорваль, 1992. 200 с.
21. Битянова Н.Р. Психология личности роста. Москва: Международная педагогическая академия, 1995. 64 с.
22. Бойко В. В. Энергия эмоций в общении: взгляд на себя и на других. Москва: Филинь. 1996. 472 с.
23. Бондаренко А.Ф. Психологическая помощь: теория и практика. Москва: Изд-во "Института психотерапии", 2000. 368 с.
24. Бочелюк В.Й., Зарицька В.В. Психологія: вступ до спеціальності: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 288 с.
25. Бурлачук Л.Ф. Психодиагностика. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 352 с.
26. Бурлачук Л.Ф., Грабская И.А., Кочарян А.С. Основы психотерапии. Киев, 1999. 420 с.
27. Бурлачук Л. Ф., Морозов С. М. Словарь-справочник по психодиагностике. Санкт-Петербург: Питер, 2005. 976 с.
28. Бурно М.Е. Терапия творческим самовыражением. Москва: Медицина, 1989. 304 с.
29. Бьюдженталь Дж. Искусство психотерапевта. Санкт-Петербург : Питер, 2001. 304 с.
30. Варій М.Й. Загальна психологія: Навчальний посібник для студентів психологічних і педагогічних спеціальностей. Львів: Край, 2005. 315 с.
31. Василюк Ф. Е. Структура образа. *Вопросы психологии*. 1993. № 5. С. 5 – 19.
32. Винницький О.Р. Мозок і парapsихологія. Київ: Поліграфкнига, 1996. 288 с.
33. Вичев В. Мораль и социальная психика. Москва: Прогресс, 1978. 356 с.
34. Вольнова Л.М. Загальна психологія. Методичні рекомендації для самостійної та індивідуальної роботи. Київ. : НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2013. 68 с.

35. Воробьева Д.И. Гуманитарная психология: предмет и задачи. *Вопросы психологии*. 1995. № 2. С. 19–30.
36. Гайда В.К., Захаров В.П. Психологическое тестирование. Ленинград: ЛГУ, 1982. 101 с.
37. Газарова Е. Э. Психология телесности. Москва: Институт общегуманитарных исследований, 2002. 192 с.
38. Гомезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Инф.-метод. материалы к курсу «Общая психология»: учебное пособие. Москва: Просвещение, 2004. 286 с.
39. Гостев А. А. Психология вторичного образа. Москва: Изд-во «Институт психологии РАН», 2007. 512 с.
40. Готтсданкер Р. Основы психологического эксперимента. Москва: МГУ, 1982. 464 с.
41. Грачева Л.В. Тренинг внутренней свободы. Актуализация творческого потенциала. Санкт-Петербург: Издательство «Речь», 2003. 60 с.
42. Гришин В.В., Лушин П.В. Методики психодиагностики в учебно-воспитательном процессе. Москва: ИКА "Москва", 1990. 222 с.
43. Грофф С. За пределами мозга. Москва: Изд-во Моск. трансперсонального центра, 1993. 500 с.
44. Групповая психотерапия / под ред. Б.Д. Карвасарского, С.М. Ледера. Москва: Медицина, 1990. 384 с.
45. Гудвин Дж. Исследование в психологии: методы и планирование. Санкт-Петербург: Питер, 2004. 558 с.
46. Деркач А.А., Зазыкин В.Г., Маркова А.К. Психология развития профессионала. Москва, 2000. 272 с.
47. Донченко Е.А. Социальная психика. Киев: Наукова думка, 1994. 208 с.
48. Дьяченко М.И. Кандыбович Л.А. Психология (личность, образование, самообразование, профессия). Минск: ООО «Хэлток», 1998. 218 с.
49. Загальна психологія: Підручник / за ред. Долинської Л.В. Київ: Каравела, 2012. 464 с.
50. Загальна психологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / за заг. ред. акад. С.Д. Максименка. Київ: Форум, 2000. 704 с.

51. Загальна психологія: Навчальний посібник / О.В.Скрипченко та ін. Київ: А.Г.Н., 2002. 640 с.
52. Знаков В. В. Психология понимания: Проблемы и перспективы. Москва: Изд-во «Институт психологии РАН», 2005. 448 с.
53. Зорій Н. І. Методологічний аналіз взаємодії соціально-психологічної практики і психологічної науки. *Науковий часопис. Психологія. Збірник НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія № 12. Психологічні науки: Зб. наукових праць. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. № 26 (50). Част.1. С. 46-50.*
54. Карвасарский Б.Д. Психотерапия. Москва: Медицина, 1985. 304 с.
55. Келли Г. Основы современной сексологии. СПб: Издательство «Питер», 2000. 896 с.
56. Климов Е.А. Психология профессионального самоопределения. Ростов-на-Дону: Изд-во «Феникс», 1996. 509 с.
57. Клиническая психология / под ред. М. Перре, У. Бауманна. Санкт-Петербург : Питер, 2007. 1312 с.
58. Коломинский, Я.Л. Психология взаимоотношений в малых группах. Минск: НТОО «ТетраСистемс», 2001. 431 с.
59. Кочунас Р. Психологическое консультирование и групповая психотерапия. Москва: Академический проект: Гаудеамус, 2005. 464 с.
60. Крайніков Є.В. Психологія розвитку: Словник-довідник. Київ: Арістей, 2004. 260 с.
61. Краткий словарь системы психологических понятий / под ред. К.К. Платонова. Москва: Высшая школа, 1984. 173 с.
62. Кэдьусон Х., Шедер И. Практикум по игровой психотерапии. Санкт-Петербург: Речь, 2000. 282 с.
63. Лаак Я. Психодиагностика: проблемы содержания и методов. Москва: Изд-во ИПП, Воронеж: НПО «МОДЭК», 1996. 314 с.
64. Макшанов С.И., Хрящева Н.Ю. Психогимнастика в тренинге. Санкт-Петербург: Институт тренинга, 1999. 104 с.

65. Малкина-Пых И.Г. Психосоматика: Справочник практического психолога. Москва: Изд-во Эксмо, 2005. – 992 с.
66. Мартель Б. Сексуальность, любовь и Гештальт. Санкт-Петербург : Речь, 2006. 192 с.
67. Маслоу А. Психология бытия. Москва: Рефл-бук»; К.: Ваклер, 1997. 300 с.
68. Мургулец Л.В. Методы социально-психологической диагностики личности: учеб. пособие. Ленинград: ЛГУ, 1990. 272 с.
69. М'ясоїд П. А. Загальна психологія. Київ: Вища школа, 1998. 253 с.
70. М'ясоїд П.А. Задачі з курсу загальної психології: Навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2000. 176 с.
71. Немов Р.С. Практическая психология: учеб. пособие. Москва: Гуманитарный издательский центр ВЛАДОС, 1997. 320 с.
72. Никандров В.В. Психология: Учебник. Москва: Вольтерс Клувер, 2009. 1008 с.
73. Никитин В.Н. Энциклопедия тела: психология, психотерапия, педагогика, театр, танец, спорт, менеджмент. Могсква: Алетейа, 2000. 624 с.
74. Носс Н.Н. Руководство по психодиагностике. Москва: Изд-во Института психотерапии, 2005. 688 с.
75. Общая психодиагностика / под ред. А.А. Бодалева,, В.В. Столина. Санкт-Петербург : Изд-во "Речь", 2006. 440 с.
76. Общая психокоррекция: Учебное пособие для студентов вузов / под ред. А. А. Осиповой. Москва : Сфера, 2001. 512 с.
77. Основы психодіагностики: Навчальний посібник / за ред. Л. Терлецької. Київ: Главник, 2006. 144 с.
78. Основы психології / за заг. ред. О.В. Киричука, В.А. Роменця. Київ: Либідь, 1999. 632 с.
79. Павелків Р. В. Загальна психологія. К.: Кондор, 2009. 576 с.
80. Педагогика и психология высшей школы : учеб. пособие для студ. и аспирантов вузов / под ред. М. В. Буланова-Топоркова. Ростов на Дону : Феникс, 2006. 512 с.

81. Петровский В.А. Личность в психологии: парадигма субъектности. Ростов на Дону: Феникс, 1996. 510 с.
82. Платонов К.К. О системе психологии. Москва: Мысль, 1972. 222 с.
83. Практикум із загальної психології: Навчальний посібник / за ред. Т. М. Зелінської, І. М. Михайлової. Київ: Каравела, 2010. 272 с.
84. Практикум по возрастной психологии / под. ред. Л.А. Головей. Санкт-Петербург: Речь, 2002. 694 с.
85. Практикум по общей и экспериментальной психологии / под ред. Крылова А.А., Маничева С.А. Санкт-Петербург, Москва, Харьков, Минск, 2000. 657 с.
86. Практикум по психологии состояний: учеб. пособие / под. ред. А.О. Прохорова. Санкт-Петербург : Речь, 2004. 608 с.
87. Прыгин Г.С. Введение в психодиагностику: Принципы и методы. М.: УМК «психология», 2003. 213 с.
88. Приходько Ю.О. Психологічний словник-довідник: навч. посіб. Київ.: Каравела, 2012. 328 с.
89. Практикум по общей, экспериментальной и прикладной психологии: учеб. пособие / под общей ред. А.А. Крылова, С.А. Маничева. Санкт-Петербург : Питер, 2000. 560 с.
90. Психологическая диагностика: учебник для вузов / под. ред. М.К. Акимовой, К.М. Гуревича. Санкт-Петербург: Питер, 2008. 652 с.
91. Психологическая диагностика: учеб. пособие / под ред. М.К. Акимовой. Санкт-Петербург: Питер, 2005. 304 с.
92. Психологическая диагностика: учеб. пособие / под ред. К.М. Гуревича, Е.М. Борисовой. Москва: Изд-во УРАО, 2000. 304 с.
93. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів / під ред. В.Б. Шапара. Харків : Прапор, 2009. 672 с.
94. Психология XXI века: учеб. для вузов / под ред. В.Н. Дружинина. Москва: ПЕР СЭ, 2003. 403 с.
95. Райгородский Д. Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты: учеб. пособие. Самара: Изд. дом «Бахрах», 1998. 672 с.

96. Райх. В. Характероанализ: Техника и основные положения для обучающихся и практикующих аналитиков. Москва: «Когито-Центр», 2006. 368 с.
97. Роджерс К. Консультирование и психотерапия. Новейшие подходы в области практической работы. Москва: ЭКСМО-пресс 2000. 464 с.
98. Роджерс Н. Путь к целостности: человекоцентрированная терапия на основе экспрессивных искусств. *Вопросы психологии*. 1995. №1. С. 132–138.
99. Ромек В., Ромек Е. Тренинг наслаждения. Санкт-Петербург: Издательство «Речь», 2003. 160 с.
100. Российская телесно-ориентированная психотерапия в лицах / под ред. Баскакова В.Ю. Москва: Институт общегуманитарных исследований, 2004. 208 с.
101. Рудестам К. Групповая психотерапия. Санкт-Петербург: Питер, 2005. 384 с.
102. Руководство по предупреждению насилия над детьми: Учебное издание для психологов, детских психиатров, психотерапевтов, студентов педагогических ВУЗОВ / под ред. Н.К. Асановой. Москва: Издательский гуманитарный центр ВЛАДОС, 1997. 512 с.
103. Руководство по телесно-ориентированной терапии. Санкт-Петербург: Речь, 2000. 256 с.
104. Савчин М. В. Загальна психологія: навч. посіб. для студентів вищих навчальних закладів. Київ: Академвидав, 2011. 464 с.
105. Собчик Л.Н. Диагностика индивидуально-типологических свойств и межличностных отношений. Санкт-Петербург: Речь, 2003. 96 с.
106. Собчик Л.Н. Психология индивидуальности. Санкт-Петербург: Речь, 2003. 480 с.
107. Соломин И.Л. Современные методы психологической экспресс-диагностики и профессионального консультирования. Санкт-Петербург: Речь, 2010. 256 с.
108. Тайны сознания и бессознательного: Хрестоматия / сост. К.В. Сельченко. Минск: Харвест, 2010. 560 с.
109. Солошенко Д.В. Экстренная психологическая помощь. Консультирование. Харьков: Форсинг, 2001. 192 с.

110. Тимошенко Г.В., Леоненко Е.А. Работа с телом в психотерапии: Практическое руководство. Москва: Психотерапия, 2006. 480 с.
111. Урбанович А.А. Психология управления. Минск: Харвест, 2007. 640 с.
112. Фетискин Н.П., Козлов В.В., Мануйлов Г.М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. Москва: Изд-во Института Психотерапии, 2005. 490 с.
113. Франкл В. Доктор и душа. Санкт-Петербург: «Ювента», 1997. 286 с.
114. Фрейд З. Либи́до. Москва: Просвещение, 1992. 558 с.
115. Фрейд З. Очерки по психологии сексуальности. Москва: МЦ «Система», 1989. 83 с.
116. Фрейджер Р., Фейдимен Д. Личность. Теории, упражнения, эксперименты. СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2004. 608 с.
117. Фромм Э. Душа человека. Москва: Республика, 1992. 429 с.
118. Фромм Э. Искусство любви. Москва: Знание, 1990. 64 с.
119. Цимбалюк І. М., Загальна психологія. Модульно-рейтинговий курс для студентів вищих навчальних закладів Київ: ВД «Професіонал», 2004. 304 с.
120. Шевченко О.Т. Психологія кризових станів. Київ: «Здоров'я», 2005. 167 с.
121. Шейнов В.П. Конфликты в нашей жизни и их разрешение. Санкт-Петербург : Питер, 2014. 304 с.
122. Юнг К.Г. Проблемы души нашего времени. Москва: Прогресс/ Универс, 1994. 336 с.
123. Яценко Т. С. Психологічні основи групової психокорекції: Навчальний посібник. Київ: Либідь, 1996. 264 с.

Допоміжна

1. Авидон И., Гончукова О. Тренинги формирования команды. Материалы для подготовки и проведения. Санкт-Петербург: Речь, 2008. – 280 с.

2. Авидон И., Гончукова О. 100 разминок, которые украсят ваш тренинг. Санкт-Петербург: Речь, 2007. – 256 с.
3. Адаптированный модифицированный вариант детского личностного опросника Р. Кеттелла: Методические рекомендации / сост. Э. М. Александровская, И. Н. Гильяшева. Ленинград: ЛГУ, 1985. 33 с.
4. Анастаси А., Урбина С. Психологическое тестирование. Санкт-Петербург: Питер, 2002. 352 с.
5. Бэндлер Р., Гриндер Д. Из лягушек в принцы. Нейролингвистическое программирование. Новосибирск, 1992. 240 с.
6. Бэндлер Р. Трансформация личности: нейролингвистическое программирование. Одесса: Хаджибей, 1995. 352 с.
7. Берн Э. Групповая психотерапия. Москва: Академ. проект, 2000. 464 с
8. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Психология человеческих взаимоотношений; Люди, которые играют в игры. Психология человеческой судьбы. Санкт-Петербург : Специальная литература, 1997. 330 с.
9. Бурлачук Л.Ф. Введение в проективную психологию. Киев: Ника-Центр : Вист-С, 1997. 126 с.
10. Василюк Ф.Е. Психология переживания (анализ преодоления критических ситуаций). Москва: МГУ, 1984. 200 с.
11. Вассерман Л.И., Дорофеева С.А., Меерсон Я.А. Методы нейропсихологической диагностики: практическое руководство. Санкт-Петербург : Стройлеспечать, 1997. 303 с.
12. Вачков И.В., Дерябо С.Д. Окна в мир тренинга. Методологические основы субъектного подхода к групповой работе. Санкт-Петербург: Речь, 2004. 272 с.
13. Витакер Д.С. Группы как инструмент психологической помощи. Москва, 2000. 432 с.
14. Водопьянова Н.Е., Старченкова Е.С. Синдром выгорания: диагностика и профилактика. Санкт-Петербург: Питер, 2008. 336 с.
15. Дилтс Р. Моделирование с помощью НЛП. Санкт-Петербург: Питер, 2008. 288 с.

16. Жуков Ю. М. Технологии командообразования: учеб. пособие. Гриф УМО. Москва: "Аспект Пресс", 2008. 320 с.
17. Каприо Ф.С. Многообразие сексуального поведения. Москва: Артания, 1995. 650 с.
18. Кори Дж., Кори М., Колланэн П., Рассел Дж. М. Техники групповой психотерапии. Санкт-Петербург: Питер, 2001. 320 с.
19. Куликов Л.В. Руководство к методикам диагностики психических состояний, чувств и психологической устойчивости личности. Описание методик, инструкции по применению. Санкт-Петербург: СПбГУ, 2003. 81 с.
20. Леванова Е.А., Соболева А.Н, Плешаков В.А., Голышев Г.С. Игра в тренинге. Личный помощник тренера. Санкт-Петербург: Питер, 2011. – 368 с.
21. Лейбман І. Психологічний тренінг згуртування. *Газета «Шкільний психолог»*. № 13. квітень. 2004. С. 8-11.
22. Лейтц Г. Психодрама: теория и практика. Классическая психодрама Я. Л. Морено. Москва: Прогресс, Универс, 1994. 352 с.
23. Ли Д. Практика группового тренинга. Санкт-Петербург: Питер, 2009. 224 с.
24. Личностный потенциал: структура и диагностика / Под ред. Д.А. Леонтьева. М.: Смысл, 2011. 675 с.
25. Лоуэн. А. Психология тела: биоэнергетический анализ тела. Москва: Институт Общегуманитарных Исследований, 2000. 256 с.
26. Лоуэн. А. Радость. Минск: ООО «Попурри», 1999. 464 с.
27. Лоуэн А. Секс, любовь и сердце: психотерапия инфаркта. Москва: Институт Общегуманитарных Исследований, 2004. 224 с.
28. МакМаллин Р. Практикум по когнитивной терапии. Санкт-Петербург: Речь, 2001. 560 с.
29. Мастерс У. Джонсон В. О любви и сексе. Санкт-Петербург: СП "Ретур", 1991. 792 с.
30. Минделл А. Кома: ключ к пробуждению. Самостоятельная работа над собой. Москва: АСТ, 2005. 284 с.

31. Моросанова В.В. Опросник «Стиль саморегуляции поведения» (ССПМ): Руководство. Москва: Когито-Центр, 2004. 44 с.
32. Митрофанова Б. Психологический тренинг в группе: Игры и упражнения: Учебное пособие. 2-е издание. Москва: Изд-во Института Психотерапии, 2008. 144 с.
33. Нуркова В.В. Автобиографическая память как проблема психологического исследования. *Вопросы психологии*. 1996. № 2. С. 6–29.
34. Панок В. Г. Етапи розвитку психологічної служби системи освіти в Україні // Науковий часопис. Психологія. Збірник НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія № 12. *Психологічні науки: 36. наукових праць*. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2009. № 26 (50). Част.1. С. 96 – 101.
35. Пашукова Т.У., Допіра А.І., Дьякова Г.В. Практикум із загальної психології /за ред. Т.У. Пашукової. Київ: Знання, КОО, 2000. 204 с.
36. Пиаже Ж., Фресс П. Экспериментальная психология. Москва: ТК Велби, Изд-во «Проспект», 2005. 208 с.
37. Похилько В.И., Федотова Е.О. Техника репертуарных решеток в экспериментальной психологии личности. *Вопросы психологии*. 1984. №3. С. 151-157.
38. Практикум по арт-терапии / под ред. А.И. Копытина. Санкт-Петербург: Питер, 2000. 448 с.
39. Практикум по психологии состояний: учеб. пособие / под. ред. А.О. Прохорова. Санкт-Петербург: Речь, 2004. 480 с.
40. Прохазка Дж. Системы психотерапии. Для консультантов, психотерапевтов и психологов. Санкт-Петербург: Прайм-ЕВРО-ЗНАК, 2007. 383 с.
41. Психогимнастика в тренинге / под ред. Н.Ю. Хрящевой. Санкт-Петербург: Речь, 2006. 256 с.
42. Психотерапевтическая энциклопедия / под. общ. ред. Карвасарского Б.Д. Санкт-Петербург: Питер Ком, 1998. 752с.
43. Романова, Е.С. Графические методы в практической психологии. Санкт-Петербург : Речь. 2002. 416 с.

44. Ромек В.Г., Конторович В.А., Крукович Е.И. Психологическая помощь в кризисных ситуациях. Санкт-Петербург: Речь, 2007. 256 с.
45. Соломин И.Л. Психосемантическая диагностика скрытой мотивации: метод. руководство. Санкт-Петербург: ИМАТОН, 2001. 112 с.
46. Социальная психология: Хрестоматия / сост.: Е. П. Белинская, О. А. Тихомандрицкая. Москва: Аспект Пресс, 2008. 462.
47. Старшенбаум Г.В. Тренинг навыков практического психолога. Интерактивный учебник. Игры, тесты, упражнения. Москва: Психотерапия, 2008. 416 с.
48. Тримаскина И. В., Тарантин Д. Б., Матвиенко С. В. Тренинг эмоционального интеллекта и развития личной эффективности. Санкт-Петербург: Речь, 2010. 320 с.
49. Фанталова Е.Б. Диагностика и психотерапия внутреннего конфликта. Самара: Издательский дом БАХРАХ, 2001. 128 с.
50. Форман Н., Вильсон П. Использование виртуальной реальности в психологических исследованиях. *Вопросы психологии*. 1967. №2. С. 64–79.
51. Хардинг М.Э. Психическая энергия. Москва: Рафа-бук; К.: Ваклер, 2002. 33 с.
52. Хеллингер Б. И в середине тебе станет легко: книга для тех, кто хочет найти гармонию в отношениях, любви и стать счастливым. Москва: Изд-во Института психотерапии, 2003. 204 с.
53. ЦзенН.В., ПахомовЮ.В. Психотренинг: игры и упражнения. Москва: Физкультура и спорт, 1988. 272 с.
54. Шаперь В.Б., Тимченко, В.В., Швыдченко, А.Н. Практическая психология: инструментарий. Ростов на Дону: Феникс, 2002. 6887 с.
55. Шмелев А.Г. Психодиагностика личностных черт. Москва, 2002. 480 с.
56. Щеблорова Е.И. и др. Фигурная форма теста творческого мышления П. Торренса. Метод.

- рекомендации по работе с тестом. Москва: Аспект Пресс, 1993. 54 с.
57. Юнг К.Г. Синхронистичность. Москва: Рефл-бук, 1997. 320 с.

Інформаційні ресурси

http://www.koob.ru/common_psychology/

<http://www.shsgroup.ru/>

<http://expertmeet.org/>

<http://pro-psixology.ru/>

<http://toppreferat.znate.ru/>

<http://do.gendocs.ru/>

<http://bibliofond.ru/>

1. Информационно-издательский дом «Филинь», 1996. 472 с. Электронный ресурс. Режим доступа: <http://www.kodges.ru/8463-jenergija-jemocijj-v-obshhenii-vzgljad-na-sebja-i.html>
2. Леонтьев А.Н. Избранные психологические произведения: В 2-х т./А.Н. Леонтьев. – М.: Педагогика, 1983. – (Труды д. чл. и чл.-кор. АПН СССР) [Электронный ресурс]: [сайт]. – Режим доступа: <http://yanko.lib.ru/books/psycho/leontyev-psychology.htm>
3. Материалы по психологии [Электронный ресурс]: [сайт]. – Режим доступа: <http://www.psychology-online.net>
4. Общая психология: Психология познавательных процессов [Электронный ресурс]: [сайт]. – Режим доступа: <http://all-psychology.ru/ppp.html>
5. Петухов В.В. Общая психология. Полный курс лекций. Электронный ресурс. Режим доступа: <http://video.yandex.ua/users/bodya-2/view/24/#>
6. Психологический факультет [Электронный ресурс]: [сайт]. – Режим доступа: <http://www.psifak.com/>

7. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии / С. Л. Рубинштейн. – СПб.: Питер, 2000. – 712 с. Электронный ресурс. Режим доступа: <http://www.vipstudent.ru/index.php?q=lib&r=16&id=1198690730>
8. StudFiles: Все для учебы: Психология познавательных процессов [Электронный ресурс]: [сайт]. – Режим доступа: [//www.studfiles.ru/dir/cat8/subj73/file16782/view157447.html](http://www.studfiles.ru/dir/cat8/subj73/file16782/view157447.html)
9. Энциклопедия Кругосвет : Универсальная научно-популярная онлайн-энциклопедия: История и общество: Психология и педагогика [Электронный ресурс]: [сайт]. – Режим доступа: <http://www.krugosvet.ru/taxonomy/term/34>

6. КОРОТКИЙ СЛОВНИК ПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ З КУРСУ «СПЕЦІАЛЬНІ РОЗДІЛИ ПСИХОЛОГІЇ»

Адаптація – пристосування органа або організму (фізіологічна адаптація), або особистості (психологічна адаптація) до змін умов середовища. Якщо йдеться про нові міжособистісні відносини, то говорять про соціально-психологічну адаптацію.

Акцентуація характеру – це поняття ввів К. Леонгард. Воно означає надмірну виразність окремих рис характеру та їх поєднання, які є крайнім варіантом норм, що межують з патологією.

Альтруїзм – форми поведінки людини, орієнтовані на задоволення чужих інтересів, свідомо не передбачаючи їх користі для себе.

Амбівалентність (почуттів) – наявність «ніжних» і «ворожих» почуттів одночасно, які відчуває людиною по відношенню до однієї й тієї самої людини.

Астенія – нервово-психологічна слабкість, яка проявляється в підвищеній втомі, зниженому порозі чутливості, крайній нестійкості настрою, порушенні сну. Виникає в результаті різних хвороб, при надмірному розумовому та фізичному напруженні і при довготривалих негативних хвилюваннях та конфліктах.

Аутизм – хворобливий стан психіки, який характеризується зосередженістю людини на своїх хвилюваннях, відходом від реального зовнішнього світу. У дітей аутизм виражається порушенням поведінки, фантазіями, зниженням активності під час ігор, зменшенням мовного контакту, школярі втрачають інтерес до навчання, відчувають труднощі в шкільних заняттях, втрачають контакт з ровесниками та дорослими.

Аутогенне тренування – вид психотерапії, що ґрунтується на максимальному психологічному та м'язовому розслабленні, яке збігається із самогіпнозом.

Аутоеротизм – задоволення сексуальних потягів за відсутності будь-якого стороннього (зовнішнього) об'єкта, тобто за допомогою органів та частин свого тіла. Прикладом аутоеротичної діяльності є смоктання немовляти, мета якого (поряд із задоволенням голоду) – отримання насолоди. Аутоеротизм характеризує, за Фрейдом, нормальну ранню стадію розвитку сексуальності.

Афект (нестямя) – сильні та відносно короткочасні емоційні хвилювання, які супроводжуються разуче.

Безсвідоме: 1) в широкому («описаному», за Фрейдом), значені зміст психічного життя, про наявність якого людина або не підозрює в даний момент, або не знає про них протягом тривалого часу, або зовсім ніколи не знала.

Валідність – комплексна характеристика методики, яка включає відомості в сфері досліджених явищ і репрезентативності психодіагностичної процедури по відношенню до них.

Вимушена відмова – німецький варіант терміна «фрустрація», хвилювання через вимушену відмову від задоволення потягів. В.В. може бути спричинена несприятливими зовнішніми обставинами перебування у в'язниці, відсутність відповідного напівспілкування та ін. (та внутрішніми умовами) потяг відхиляється як неприємливими силами «Я» – «над -Я».

Витіснення – переведення психічного змісту із свідомого в безсвідоме (чи утримання його в безсвідомому стані) підтримується певними безсвідомими силами. Один з важливих захисних механізмів, завдяки якому несприятні для «Я» бажання стають безсвідомими.

Вільний страх – безпредметний страх, який «не знає» об'єкта, що його викликає (для позначення В.С. Фрейд використовує також термін, який буквально перекладається як «готовність до страху», іноді – як «готовність у вигляді страху»). Для позначення В.с. існує також термін «тривога», «тривожність».

Воля – свідоме та цілеспрямоване регулювання людиною своєї діяльності.

Воно – найнижча (глибинна) підструктура душевного апарату, зміст якої несвідомий. Містить у собі нестримні сексуальні та агресивні потяги. Керується принципом задоволення, знаходиться в конфліктних відношеннях з «Я» і «над-Я».

Гіперактивність – поєднання загального рухового хвилювання, непосидючості, великої кількості зайвих рухів, недостатньої цілеспрямованості та імпульсивності вчинків, підвищеної ефективності, порушення концентрації уваги.

Депресивний стан – ефективний стан, який характеризується негативним емоційним фоном, зміною мотиваційної сфери когнітивних (пов'язаних з пізнанням) уявлень і загальною пасивністю поведінки. Суб'єктивно людина в стані депресії відчуває тяжкі, мученицькі емоції та переживання – подавленість, тугу, відчай.

Дисфобія – розлад настрою, з переважанням злобно-тужливого, похмуро-незадоволеного, поєданого з роздратованістю, агресивністю, нерідко страхами.

Діагноз психологічний – кінцевий результат діяльності психолога, спрямований на опис та з'ясування сутності індивідуально-психологічних особливостей особистості з метою оцінювання їхнього актуального стану, прогнозу подальшого розвитку та розробки

рекомендацій, визначених завданням психодіагностичного дослідження.

Едипів комплекс – характерна установка дитини по відношенню до батьків, яка складається в фалічній фазі сексуального розвитку приблизно між 3–4 роками. Названий за іменем героя давньогрецької легенди царя Едипа, який, не знаючи того, вбив власного батька й одружився з власною матір'ю. Для хлопчика звичайно характерний позитивний Е.к. (любов до матері і бажання інцеста з нею і одночасно ревності й ненависть по відношенню до батька з бажанням усунути його як суперника). Може розвинутися, і негативний (зворотний) Е.к. – любов до батька і ненависть до матері.

Економічний розгляд душевних процесів – розгляд психічних процесів з точки зору їх енергетичного забезпечення (енергією лібідо). Енергетичним джерелом, згідно з Фрейдом, є ВОНО.

Експеримент (у психології) – активне втручання в ситуацію з боку дослідника, який здійснює планомірне маніпулювання однією або декількома змінними (факторами) та реєстрацією відповідних змін у поведінці об'єкта, який вивчається.

Емпатія – здатність індивіду емоційно відкликатися на переживання інших людей.

Заміщення – один із механізмів переведення несвідомих, неприйнятливих для «Я» («над-Я») бажань в прийнятливі форми. Результатом є, наприклад, помилкові дії, невротичні симптоми, дотепи, певні характеристики сновидіння та інше.

Захисні механізми – спеціальні форми психічного захисту, які виробляються силами «Я». До них відносяться витіснення, сублімація, регресія та ін.

Захист психічний – сукупність несвідомих психічних процесів, які покликані захищати «Я» від загроз з боку реальності (як правило, в дитинстві) чи від потягів, або «Над-Я» в (дорослих). Для 3. може бути

використаний будь-який психічний процес чи діяльність (праця, гра та ін.), а також спеціальні захисні механізми.

Згушення – злиття різноманітних уявлень в одне ціле. Один з важливих механізмів роботи сновидінь.

Зміщення – один з основних механізмів роботи сновидінь, а також спотворення несвідомих думок і бажань в інших явних формах психічного життя, полягає в зміщенні акценту з головного на другорядне. В результаті з., наприклад, важливий прихований елемент проступає в справжньому змісті сновидінь дуже віддаленими і незначними натяками.

Ігрова терапія – метод терапевтичного впливу на дітей та дорослих з використанням гри. В основі різних методик, описаних цим поняттям, лежить визнання того, що гра сильно впливає на розвиток особистості.

Ідентифікація: 1) розпізнання будь-кого, будь-чого;
2) уподібнення, ототожнення з будь-ким, будь-чим.

Ідентифікація (ототожнення) – несвідомий процес, завдяки якому індивід (наприклад, дитина) веде себе, думає і відчуває, як це зробила б інша людина, з якою він себе ототожнює (наприклад, мати чи батько). Відіграє важливу роль у формуванні особистості.

Інтелект (від лат. *Intellectus* – розуміння, поняття, досягнення) – відносно стійка структура розумових здібностей індивіда.

Інфантилізм – затримка в розвитку організму. Характерна ознака поєднання фізичного та психічного недорозвитку.

Інцест – сексуальні відносини з кровними родичами.

Істерія – патологічний стан психіки людини, що характеризується підвищеним навіюванням, слабкістю свідомої регуляції поведінки. Для істерії характерна невідповідність між малою глибиною

переживань та яскравістю їх зовнішніх проявів, звучні окрики, плач, уявна непритомність.

Істерія страху – невроз, основними симптомами якого є різноманітні фобії.

Катарсис – емоційне потрясіння, яке відчуває людина під дією на нього творів мистецтва і здатне привести до того, що вона звільниться від незначних переживань і думок та відчуває внутрішнє очищення.

Комплекс – сукупність афективно заряджених думок, інтересів і установок особистості, вплив яких на актуальне психічне життя, як правило, несвідомий. Складається, головним чином, у ранньому дитинстві і зумовлює багато закономірностей подальшого психічного життя. Фрейд виділяє Едипів комплекс, комплекс кастрації, екскрементальний комплекс тощо.

Контент-аналіз – метод виявлення та оцінювання специфічних характеристик тестів інших носіїв інформації (відеозаписів, інтерв'ю, відповідей на відкриті питання і т.п.), в якому в відповідності з цілями дослідження виділяються певні смислові одиниці змісту та інформації.

Кореляції коефіцієнт – показник зв'язку (залежності) двох або декількох ознак (змінних).

Латентний період – певна фаза дитячого розвитку (приблизно від 5–6 років до початку пубертатного періоду), в якій сексуальний розвиток нібито на деякий час переривається. Ранньодитячі переживання зі сфери сексуального підлягають витісненню і закриваються спогадами. Інтереси дитини звернені в цей період головним чином на спілкування з товаришами по іграх, шкільне навчання і т.п.

Лібідо – одне з ключових понять психоаналізу. Спочатку означало психічну енергію, яка лежала в основі всіх сексуальних проявів індивіда, використовувалось як синонім сексуального потягу. В більш пізніх працях Фрейд використовує поняття Л. як синонім потягу до життя (еросу).

Лонгітюдне дослідження – довге та систематичне вивчення одних і тих самих досліджуваних, яке дозволяє визначити діапазон вікової та індивідуальної зміни фаз життєвого циклу людини.

Маніакальний стан – характеризується немотивованим підвищенням веселим настроєм, прискоренням асоціативних процесів, зміною, нестійкою увагою, мовноруховим збудженням.

Міжособистісні відносини – суб'єктивно переживаючі взаємозв'язки між людьми, які об'єктивно з'являються в характері і способах взаємних впливів, наданих людьми один одному в процесі спільної діяльності та спілкування.

Модальність (від лат. *Modas* – спосіб) – одна з основних властивостей відчуттів, їхня якісна характеристика (колір – в зорі, тон і тембр – у слусі, характер запаху – в носі і т.п.).

Моральні почуття – високі почуття, переживання, пов'язані з відношенням людини до інших людей, до суспільства та своїх громадських обов'язків.

Мотив: – 1) спонукання до діяльності, пов'язане із задоволенням потреб суб'єкта, сукупність зовнішніх або внутрішніх умов, які зумовлюють активність суб'єкта та визначають її спрямованість; 2) спонукаючий та визначаючий вибір спрямованості діяльності на предмет (матеріальний або ідеальний), заради якого вона здійснюється; 3) усвідомлювана причина дій та вчинків особистості.

Мотивація – спонукання, сукупність мотивів (причин), які викликають активність організму та визначають її спрямованість.

Нав'язливий стан – думки, сумніви, страхи, ваблення, дії, які виникають у людини всупереч його бажанню. Окремі, нестійкі нав'язливі стани можуть з'являтися в зовсім здорових людей, постійні та невизначені стани є ознакою ряду психічних захворювань.

Навіювання (гіпноз), сугестія – підкорення впливу, яке характеризується несвідомим сприйняттям того, що навіюється.

Над-Я – вища інстанція в структурі душевного життя, яка виконує роль внутрішнього цензора, совісті і т.п. «Над-Я» виникає із зникненням Едіпового комплексу. Діяльність «Над-Я» залишається несвідомою (див. «Я-ідеал»).

Нарцисизм – прихильність лібідо до власного «Я» як до об'єкта. Може бути первинним (коли «Я» і «Воно» ще не відділені одне від одного), коли змінювався в нормі прихильністю частини лібідо до зовнішніх об'єктів, і вторинним, коли частина лібідо «відв'язується» від об'єктів і знову звертається на «Я».

Неврастенія – захворювання із групи неврозів, при якому виражене ослаблення діяльності нервової системи проявляється в підвищеній роздратованості, стомленні, втрачанні здатності до довгого розумового та фізичного напруження.

Невроз – психічно зумовлений розлад, симптоми якого у символічній формі виражають душевний конфлікт, який спричинив його (конфлікт потягів), зокрема сексуальних потягів і потягів «Я».

Невроз страху – невроз, головним симптомом якого є вільний страх.

Об'єкт лібідо – та частина лібідо, яка спрямована до одного чи декількох зовнішніх об'єктів, протистоїть «Я-лібідо».

Опір – намагання не допустити в свідомість витіснені несвідомі бажання і думки. Під час психоаналітичних сеансів виражається в опорі психоаналітику (критика лікаря, відмова повідомити думки, що приходять у голову на основі того, що вони «зовсім безглузді» або неважливі, і т.п.), залишаються несвідомими для пацієнта.

Особистий зміст (смысл) – індивідуалізоване відображення дійсного відношення особистості до тих об'єктів, заради яких розгортається її діяльність, усвідомлюване як «значення для мене» засвоєваних суб'єктів, безособових знань про світ.

Переляк – афективний стан страху, який виникає в ситуації небезпеки, до якої не було готовності (див. *страх, вільний страх*).

Перенесення, трансфер – перенесення пацієнтом на психоаналітика почуттів, які він відчуває до інших людей, як правило, до батьків, тобто проекція ранньодитячих установок і бажань по відношенню до батьків на іншу особу. Залежно від характеру цих почуттів (ніжно-дружні чи злобно-ревновні). П. може бути позитивним чи негативним. П. виявляється і в повсякденному житті.

Передсвідоме – зміст духовного життя, яке в даний момент неусвідомлене, але може легко стати такими, якщо «привернути до себе погляди свідомості». «Топографічно» шар П. розташований між шаром несвідомого і свідомістю.

Покривальні спогади – такі, що збереглися в пам'яті про події перших 5–6 років життя, які відзначаються особливою яскравістю і здаються незначними. Через механізм зміщення ніби «покривають» найбільш суттєве виховання дитинства, яке піддається витісненню. Однак усе забуте в них можна здобути шляхом психоаналізу.

Помилкова дія – загальна назва для цілого класу дій «з дефектом», тобто дій, під час виконання яких виявляються помилки різного характеру. До П. д. відносяться: обмовки, описки, очитки, закладання і загублення предметів, помилки пам'яті та ін. Виникнення П. д. пояснюється зіткненням протирічних один одному намірів і проявом у такій своєрідній формі П. д. – (проти волі суб'єкта), наміри, які він намагається приховати.

Приватні (парціальні) захоплення – з'являються на різних стадіях дитячого розвитку окремі типи потягів (оральні, анальні, садистські, потяг до підглядання та ін.), які на початку генітальної фази інтегруються під приматом генітальної зони і підкоряються сексуальним (у вузькому розумінні слова) потягам.

Принцип задоволення – принцип регуляції психічного життя, який полягає в намаганні уникати незадоволення і необмежено отримувати задоволення. Панує в «Воно». Протистоїть принципу реальності.

Принцип реальності – принцип регуляції психічного життя, що виражається в обліку реальних умов і можливостей задоволення потягів і часто у відмові від різних способів отримання задоволення. Потяги «Я» підкоряються П. р. Він протистоїть принципу задоволення. В ряді пізніх праць Фрейд розглядав П. р. як модифікацію принципу задоволення.

Прихильність до об'єкта – фіксованість лібідо на певних об'єктах в наслідок вибору об'єкта, «приставання» лібідо до об'єктів; дослівно цей термін перекладається як «захоплення» об'єктів, їх «зарядженість» лібідозною енергією.

Приховані думки сновидінь – несвідомий (власний) зміст сновидінь, який ховається за дійсними, що спотворюють його зміст.

Проективні методики – сукупність методик, спрямованих на дослідження особистості, в основі яких лежить принцип психологічної проекції.

Проективна техніка – це група методик, призначених для діагностики особистості. Для них характерний глобальний підхід до оцінки особистості, а не виявлення окремих її рис. Найбільш суттєвою ознакою є використання в них невизначених стимулів, які випробовуваний повинен сам доповнювати, інтерпретувати, розвивати тощо. При цьому відбувається проекція (перенесення) психічних властивостей випробовуваного на матеріал завдання, що дозволяє виявити його приховані особистісні особливості.

Протидія – форма, в якій проявляється протистояння «Я» первинній енергії потягів. Сили протидії примушують лібідо набути таку форму вираження, яка була б одночасно формою, прийнятною для «Я». Тим самим відкривається шлях для утворення невротичного симптому. Дослівно цей термін перекладається як «контр-захват», «контр-заповнення».

Психастенічний тип – особи, які відзначаються тривожно-недовірливим характером, сором'язливістю, малою ініціативністю (при високому розвинутому почутті обов'язку), педантичністю. Через невпевненість у собі вони схильні до багаторазової перевірки своїх дій.

Психоаналіз – термін П. вживається в трьох основних значеннях:

- 1) особливий підхід до дослідження тих душевних процесів, які, з точки зору Фрейда, не можуть бути адекватно вивчені за допомогою інших методів; допускає ряд технічних прикладів, які мають за мету розкрити несвідомий смисл помилкових дій, приховані думки сновидінь і т. п.;
- 2) метод лікування невротичних захворювань, що полягає в доведенні до свідомості пацієнта несвідомого психічного змісту;
- 3) теоретичний напрям у психології, що розвиває особливі уявлення про структуру душевне життя, взаємодію окремих підструктур і т.п.

Психологічна діагностика - наука про конструювання методів оцінки, вимірювання, класифікації психологічних і психофізіологічних особливостей людей, а також про використання цих методів в практичних цілях.

Психопатія – патологія характеру, за якої в суб'єкта спостерігається стійке поєднання властивостей характеру, які перешкоджають його адекватній адаптації в соціальному середовищі.

Психосоматичні розладнання – розладнання органів і систем, спричинене психічними факторами.

Психотерапія – лікувальний вплив на психіку хворого або групи хворих. Психотерапевтичні впливи є впливами психічними. Насамперед це слово (а також міміка, жест, поведінка та дія) та вплив навколишньої обстановки (лікування середовищем).

Реактивне утворення – результат роботи одного із захисних механізмів, який приводить до виникнення способу поведінки, прямо протилежного несвідомому витісненому намаганням (наприклад,

перебільшена турбота матері про дитину, яку вона ненавидить чи ненавиділа, і т.п.).

Регресія – повернення психічного розвитку на більш ранній ступінь.

Релаксація – фізіологічний стан спокою, розслаблення при відході до сну і т. п., а також повне або часткове розслаблення, яке настає в результаті довільних зусиль типу аутогенного тренування та інших корекційних прийомів.

Риси особистості – стійкі, які повторюються в різних ситуаціях особливості поведінки індивіда.

Розрядка напруження – за поданням Фрейда, виникає всередині психічного апарату завдяки зовнішнім і внутрішнім подразникам напруження, повинно розрядитися поза цим і тим самим установити певну психічну рівновагу. Засобом цієї розрядки може бути плач («виплакатися»), сміх, рух («дати волю своїй люті») та ін. Але арсенал засобів, які використовуються при цьому, дуже бідний. Крім того, не всі вони прийняті в соціальному відношенні. Тому напруження може розрядитися в таких формах, як сновидіння або навіть у вигляді невротичних симптомів, наприклад, у вигляді страху.

Самоспостереження – спостереження людини за внутрішнім планом власного психічного життя, яке дозволяє фіксувати його проявлення (переживання, думки, почуття та ін.).

Сексуальне – цей термін вживається в широкому і вузькому значеннях. У вузькому розумінні означає те, що має відношення до продовження роду. В широкому значенні С. включає також отримання задоволення від еротичних зон, не обов'язково пов'язаного з розмноженням, і ще ширше – насолодження від функціонування будь-яких органів.

Сексуальний розвиток – починається, за Фрейдом, не в пубертатний період, а практично з народження. Проходить ряд етапів, які розрізняються пануваннями певних ерогенних зон. Цими етапами є:

- 1) оральна фаза (1-й рік життя), ерогенні зони – слизові оболонки рота й губ;
- 2) анальна фаза (2–3-й роки), ерогенна зона – слизова оболонка заднього проходу;
- 3) фалічна фаза (4–6 роки), ерогенна зона – пеніс (фалос), характеризується дитячим онанізмом, формуванням Едипового комплексу;
- 4) латентний період;
- 5) генітальна (від початку пубертатного періоду) фаза розвитку сексуальності, приватні потяги підкоряються пануванню лібідо, задовольняються шляхом нормальної статевої діяльності. Оскільки сексуальний розвиток є, за Фрейдом, «системоутворювальним» фактором усього розвитку в цілому, постільки ця схема може розглядатися і як схема (періодизація) розвитку особистості взагалі.

Сновидіння – душевне життя під час сну. Метою С. є усунення подразників, що заважають сну, в формі галюцінарного виконання незадоволених бажань, коли людина не спить. Має явну форму вираження (явний зміст С.) і прихований за ним несвідомий зміст (приховані думки С.).

Сон – стан, що характеризується з психічної боку втратою інтересу до зовнішнього світу. Біологічною метою С. є відпочинок. Фрейд відрізняє від сновидіння.

Спостереження – систематичне та цілеспрямоване сприйняття психічних явищ з метою вивчення їх специфічних змін у певних умовах та відшукування змісту цих явищ.

Страх – афективний стан очікування будь-якої небезпеки. Страх перед будь-яким конкретним об'єктом Фрейд називає боязливістю, в патологічних випадках – фобією. Фрейд розрізняє також *вільний страх* (див.) і *переляк* (див.).

Страх (захоплення) – граничні, за Фрейдом, утворення між фізичним і психічним (соматичним і душевним), «психічні представники», що виникають у надрах тілесного апарату і досягають душі подразнень.

Характеризується чотирма аспектами: джерелом, ціллю, об'єктом і силою (енергією).

Стрес – стан, викликаний надзвичайними психічними фізичними напруження або впливами подразників, які травмують. Стрес може діяти як позитивно мобілізуючи, так і негативно – на діяльність (дістрес) близько до її повної дезорганізації.

Сублімація – відхилення енергії сексуальних потягів від їхньої прямої мети отримання задоволення і продовження роду і направлення її до несексуальних (соціальних) цілей.

Тести - стандартизовані і зазвичай короткі і обмежені в часі випробування, призначені для встановлення кількісних і якісних індивідуально-психологічних відмінностей між людьми.

Увага – довільна або недовільна психічна діяльність. Виділяються такі види порушення уваги: звуження об'єму уваги, коли порушена концентрація уваги і спостерігається її відволікання на побічні об'єкти.

Уява (фантазія) – психічний стрес, що полягає у створенні нових образів (уявлень) шляхом перероблення матеріалу сприйняття та уявлень, одержаних у попередньому досвіді.

Фіксація: 1) наполегливе дотримання одного разу прийнятої установки, звички, способу дії. Один із прикладів Ф. – сексуальна Ф. на певному партнері чи способі сексуального задоволення, яка робить неможливою іншу форму статевого життя; 2) (на травмі) – «застрягання» хворого на якомусь травмуючому переживанні з його минулого, що виражається в нав'язливій появі одних і тих самих симптомів, неможливості самому звільнитися від них і т. п.

Фобія – непереборний нав'язливий страх перед будь-яким предметом чи явищем. Фрейд виділяє дві групи Ф.:

1) «життєвий страх» (страх смерті, інфекції і т.п.);

2) спеціальні Ф. (боязнь відкритих просторів, окремих тварин і т. п.). Причиною фобії, як і будь-якого іншого симптому, є несвідомий конфлікт душевних намагань.

Характер – індивідуальне поєднання стійких психічних особливостей людини, які передбачають типовий для даного суб'єкта спосіб поведінки в певних життєвих умовах і обставинах.

Цензура (цензор) – образне уявлення тих сил, які намагаються не допустити в свідомість несвідомі думки і бажання.

«Я» – підструктура душевного життя, що виступає посередником, між «Над-Я» і «Воно», індивідом і реальністю. Несе на собі функцію сприйняття зовнішнього світу і пристосування до нього, намагається врахувати і погодити між собою вимоги реальності, «Воно» і «над-Я». Підкоряється принципу реальності.

Явний зміст сновидінь – образи сновидіння, як вони представлені тому, хто бачить сон, символічне зображення прихованих думок сновидіння.

«Я-ідеал» – у працях Фрейда часто вживається «Над-Я». Однак ряд коментаторів творчості З.Фрейда вважають, що слід розрізняти «Над-Я» як результат початкових ранньодитячих ідентифікацій з батьками і «Я-ідеал» як результат більш пізніх ідентифікацій з більш широким колом осіб. «Я-і». представляє моральні суспільні норми. Протягом життя може неодноразово змінюватися.

«Я-лібідо» – частина лібідо, спрямована на власне «Я». Протистоїть об'єкт – лібідо (див. *нарцисизм*).

7. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРІВ В СИСТЕМІ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАЬ МАГІСТРІВ З КУРСУ «СПЕЦІАЛЬНІ РОЗДІЛИ ПСИХОЛОГІЇ»

Успішність студента-магістра оцінюється за 100-бальною системою.

Оцінювання академічних успіхів магістра з дисципліни «Спеціальні розділи філософії» здійснюється за такими критеріями та у відповідності до такої методики:

	Лекції		Самостійна робота студента	<i>Разом</i>
Найменування завдань	Конспект лекцій + відвідування лекцій	Поточне письмове опитування (згідно з тематикою лекції)	Виконання тематичних письмових творчих завдань	
Лекції	30+15			100
Самостійна робота студента			15	
Опитування		40		

Шкала оцінювання: національна та ECTS:

Національна шкала академічної оцінки	Шкала ECTS	Шкала навчального закладу
зараховано	A,B,C,D,E	60 – 100
не зараховано	FX, F	01 – 59

Вид контролю з дисципліни «Спеціальні розділи психології» (підрозділу магістерського курсу «Спеціальні розділи філософії и психології») – це підсумкова оцінка у 100-бальній системі з РК-I і РК-II як складова оцінка до заліку з курсу «Спеціальні розділи філософії і психології».